

модернізації. В результаті виходять ніші основних політичних сил, які ми реконструювали за електоральними історіям.

Підтримка містянами тієї чи іншої партії обумовлена не тільки ставленням до модернізаційних векторах розвитку, на неї тимчасово можуть вплинути різні катаклізми або революції. У нашому випадку, Євромайдан 2014 істотно змінив пріоритети в векторах модернізації, а наслідки змінили як «порядок денний», так і структуру явки в 2014–15 рр. Однак, сьогодні логіка процесу обумовлює відтік до докризового рівня з деякою поправкою. Можна спрогнозувати, що «боротьба» за симпатії буде вестися за голоси тих, хто «вагається», захоплюючи актуальний «порядок денний» для утримання розгублених прихильників азійського вектору.

Челомбітько М. В., студентка ф-т менеджменту,
наук. кер. – **Радіонова Л. О.**, канд. філос. наук, доц.,
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, Україна*

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Для України в умовах територіальної реформи пошук більш досконалих моделей державного управління набувають особливої актуальності. Наукові напрацювання та еволюція державно-управлінських систем наочно показують, що застосування лише класичних підходів і методів не дозволяє перевести державні інститути на якісно новий рівень врядування. Подібна ситуація зумовлює необхідність докорінного перегляду численних теорій і практик, відмови від застарілих моделей та формування сучасної парадигми державного управління й побудови на її основі управлінської системи, яка б відповідала викликам сьогодення та була спроможна ефективно функціонувати в умовах динамічності змін [1].

Серед сучасних концепцій, що обґрунтують важливість конструктивної ролі громадян як повноправних політичних акторів у формуванні політики, вигідно виділяється теорія демократії участі або партисипативна демократія [2]. Прихильники якої ведуть активний пошук каналів ефективного залучення громадян до процесу вироблення та прийняття державно-управлінських рішень поза межами електорального процесу. Отже, особливої актуальності набуває наукова розробка та впровадження у практику дійових методик і технологій забезпечення участі громадян у прийнятті й реалізації управлінських рішень, що забезпечить урахування їх інтересів.

Досвід демократично розвинутих країн засвідчує використання безліч публічно-правових інститутів, які забезпечують широке застосування різних форм участі населення в процесі прийняття управлінських рішень як на місцевому, так і на загальнонаціональному рівнях. Будь-яке державно-управлінське рішення в описаній системі правління набуває тим більшу

значимість, коли в більшій мірі воно прийняте за участю громадян або організованих груп.

Додання цим інститутам особливого місця в системі організації публічної влади можна розцінювати як установку на розвиток і поступове поширення партисипативної демократії. Деякі дослідники подібну політичну систему умовно називають демократією асамблей. Демократія асамблей означає не що інше, як деліберативне прийняття органами влади та посадовими особами публічно-владних рішень, причому основним учасником обговорення в даному випадку виступають громадяни – учасники асамблей.

Серйозне переосмислення ролі громадських асамблей почалося в кінці 60-х – на початку 70-х років минулого століття. Німецьким вченим Пітером Діенелем (Peter Dienel) була висловлена й паралельно розвинена американським дослідником Недом Кросбі (Ned Crosby) ідея, що обґрунтовує можливість відродження найдавнішого інституту народних зборів у вигляді консультативних органів – так званих громадських журі (citizen's jury), які організовувалися б не тільки при муніципальних та регіональних управліннях на рівні міста або штату, а й при главі держави. В роботах Роберта Даля інститути асамблей отримали назву «miniropolis» («мініпопулюс», «міні-народ», «міні-публіка»), які не підміняють законні органи влади, а представляють собою ще один центр вироблення та прийняття суспільно важливих рішень. Окремий мініпопулюс, вважає він, міг би існувати для кожного важливого питання на порядку денному і на кожному рівні урядування.

Також слід зазначити, що подібні громадські «асамблеї випадково відібраних громадян, зайнятих осмисленням, оцінкою подій і виробленням рекомендацій, можуть стати важливим інститутом громадської участі та засобом підвищення громадянської компетентності своїх членів. Більш того, подібні асамблеї можуть виступати в ролі *сурогатів, що заслуговують довіри* переважної більшості громадян, які не можуть взяти прямої участі в її роботі» [3, с. 178–179].

Подібні асамблеї можуть виступати певного роду *легітимним сурогатом народу*, якого влада повинна сприймати як свого неупередженого і об'єктивного радника, маніфестанта та провідника волі, думок і настроїв громадян. При виникненні напруги в суспільстві влада відчуває нагальну потребу в контакті з «міні-народом» для узгодження інтересів суспільства та влади.

Запропонований підхід по суті заклав теоретичні основи демократії громадських асамблей, який передбачає принципово іншу роль громадськості: *асамблеї – опоненти влади повинні були стати її легітимними радниками*.

Висунуті ідеї поступово стали відпрацьовуватися й на практиці.

Критичні роздуми в західній політико-управлінській науці на рубежі 80-х–90-х рр. XX ст. щодо ролі громадян у творенні політики призвели до переосмислення традиційної моделі державного управління та поширення і визнання нової управлінської моделі. Новий підхід актуалізує перехід від парадигми суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин між органами

влади та громадянами, в рамках якої передбачається створення інституційних можливостей участі громадян в управлінні [див.: 4].

Широка участь громадян в умовах існуючих систем комунікації та територіальних утворень найбільш ефективна на макрорівні соціуму – в межах невеликих територіальних або виробничих спільнот. Тому, як правило, коли говорять про демократію участі, мова йдеться насамперед про місцеве самоврядування або так звану «локальну демократію», в рамках якої здійснюється загальне і безпосереднє залучення громадян до обговорення, прийняття та реалізації управлінських рішень через широкий спектр форм співучасті людей у справах громади – референдуми, опитування громадської думки, громадські слухання, громадські журі, утворення постійно діючих громадських комітетів, комісій і рад, сусідських общин, органів громадського контролю, виробничих бригад та ін.

Забезпечення участі громадськості в процесі формування державної політики через практику залучення громадськості дає спосіб перевірити вірність знань, які існують всередині державного інституту, і спосіб задіяти знання, досвід, інтелектуальний та творчий потенціал, який існує у позаінституційному середовищі. Громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу для публічної влади і тому є корисною й потрібною для неї. Для державних органів влади та органів місцевого самоврядування це означає необхідність сприйняття залучення громадськості як складової частини процесу формування державної політики.

Важливим є те, що з практичної точки зору, залучаючи громадян до вироблення та прийняття державно-управлінських рішень, держава не лише створює їм умови для самореалізації, а й забезпечує собі міцну соціальну базу.

На сьогоднішній день вітчизняна нормативно-правова база розширює правове поле механізмів та інструментів партисипативної демократії в Україні для реалізації громадянами свого права на участь в управлінні суспільними справами. Але існування чисельних правових колізій і суперечностей не дозволяє громадянам вповні використовувати свої конституційні права на участь у діяльності територіальної громади.

В Україні переважно спостерігається епізодична участь громадян у політичному та державно-управлінському процесі, передусім під час виборів. Громадяни України звикли до активності протестного характеру, що періодично виникає у відповідь на ті чи інші дії влади або до акцій, досить часто організованих різними політичними силами в період передвиборчих кампаній. Усе це, безумовно, є свідомством розвитку демократичних процесів в Україні. Проте необхідно усвідомити, що справжня демократія – це не лише і не стільки протест, скільки кропітка повсякденна робота, а роль громадянина не зводиться лише до обрання влади, а полягає у постійній участі в управлінні своєю домівкою, мікрорайоном і містом у цілому.

Використання зарубіжного досвіду з поєднанням вітчизняних практик набуває особливої актуальності в умовах оновлення політичної системи та державного управління сучасної України. Для успіху впровадження нових форм залучення громадян до державно-управлінського процесу в Україні

необхідні, звичайно, кошти та більш досконале законодавство. Але основною запорукою успіху в цій сфері передусім є бажання співпрацювати обох зацікавлених сторін – громадян і влади, без участі яких подібна проблема не може бути вирішена.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Радионова Л. А. Местное самоуправление как императив субъектности города в гражданском обществе / Л. А. Радионова. Гуманітарний часопис: Зб. наукових праць. – Харків-ХАІ, 2014. – №2.
2. Радіонова Л. О. Інституційне забезпечення безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні / Місто. Культура. Цивілізація: матеріали V міжнар. наук.-теор. інтернет-конф., Харків, квітень 2015 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 97–111 с.
3. Закон України «Про всеукраїнський референдум» : редакція станом на 06.11.2012 р. [Електронний ресурс] / Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5475-17>
4. *Sintomer Y.* Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide – an Invitation to Global Cooperation [Електрон. ресурс] / Yves Sintomer, Carsten Herzberg, Giovanni Allegretti, and Anja Röcke // *Dialog Global*. – Bonn, 2010. – № 25. – 83 p. – Режим доступу : http://www.service-eine-welt.de/images/text_material-2152.img